

Výzkumný záměr Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity ŠKOLA A ZDRAVÍ PRO 21. STOLETÍ je naplánován na dobu řešení v letech 2005 až 2010 a tato publikace, které dáváme název **PRAXE SOUČASNÉ ŠKOLY A VÝCHOVA KE ZDRAVÍ** ukazuje část problematiky, která je v rámci tohoto projektu zkoumána. Jejimi autory jsou především řešitelé tohoto výzkumného záměru, ale také naši i zahraniční odborníci, které toto téma zajímá a snaží se přispět k jeho řešení. Vztah „školy“ a „zdraví“ je velmi aktuální ať již z hlediska současných společenských a odborných dokumentů (máme zejména na mysli program Světové zdravotnické organizace „Zdraví pro 21. století“ a všechny materiály z něho vycházející a pro oblast našeho školství zásadní „Rámcové vzdělávací programy“, které výrazně upozorňují na otázky zdraví), nebo proto, že současná společnost zákonitě dospívá ve vzdělávacích a kulturních prioritách k otázkám zdraví. Inspirativní je v této souvislosti pojetí zdraví podle SZO/WHO jako „stavu úplné fyzické, duševní a sociální pohody, a nejen pouhá nepřítomnosti nemoci nebo vady“ (1947), či ještě stručněji jako „schopnosti vést sociálně a ekonomicky produktivní život“ (1977), kdy pojetí zdraví překračuje hranici somatickou a je určováno také psychologicky a sociálně. V tomto chápání zdraví mají pak velkou úlohu také sociální a kulturní instituce, zejména škola.

Předkládaná kolektivní monografie **PRAXE SOUČASNÉ ŠKOLY A VÝCHOVA KE ZDRAVÍ** shrnuje texty, které ukazují, co vše se v dnešním školství dělá pro výchovu pro zdraví. Jde o pestrou paletu a kniha představuje článek navazující na předchozí bádání (publikace School and Health 21/1, Brno 2006 a School and Health 21/2, Brno 2007 a další studie) a současně je dílčím východiskem pro další etapy výzkumu.

Problematika, kterou se zde zabýváme, není lokálně omezená. Vidíme to z mezinárodní studie autorů *B. Bajd, L. Praprotník, J. Matyášek*, kde jsou srovnávány znalosti ze somatologie mezi našimi a slovinskými budoucími učiteli. Výzkum chápání zdraví ve vztahu ke kvalitě života zkoumají *J. Šimíčková-Čížková, B. Vašina a P. Šišák*, což je velmi důležité, neboť zdraví v pojetí mladých studentů je často velmi pragmaticky a úzce vymezované. Výchovným cílem z hlediska psychologie zdraví je „zdravá osobnost“, jejímu formování prostřednictvím motivace k učení věnují pozornost *Z. Stránská a I. Poledňová*. Otázkami výuky, které by měly přinést znalosti umožňující budovat výchovu ke zdraví, se z různých aspektů zabývají *A. Sandanusová a J. Pavelková, J. Svobodová a P. Sládek a M. Havelková, P. Kachlík, Š. Strandová a A. Weisová*. Celkově se zde, bohužel, obvykle konstatuje, že handicap v odborných znalostech ve sledovaných oblastech v současné škole přetrvávají. Výchova ke zdraví je v koncepci „Rámcových vzdělávacích programů“ spojena s tělesnou výchovou, která má převážně pohybově rekreační charakter a nevyužívá projektovaného kurikula orientovaného také na vědomosti a dovednosti v oblasti podpory zdraví (*V. Mužík*). Tyto informace dopl-

ňuje výzkum *M. Trávníčka*. Pohybovou aktivitou dětí předškolního věku se zabývají *A. Ondřejková* a *J. Gubricová* a základní výzkumné údaje o měření zdravotně orientované zdatnosti a správném držení těla u dětí na 1. stupni základní školy prezentuje *J. Vrbaš*.

Důležitou oblastí výchovy ke zdraví je dopravní výchova. Dopravní úrazy bývají nejčastějším závažným zraněním mladých lidí. Touto problematikou se zabývají texty *M. Stojana* a *P. Peciny*, a to jak hlediska mezinárodního, tak z pohledu přípravy učitelů na tuto výchovu.

Velmi závažnou oblastí výchovy ke zdraví je prevence závislostí. Tato problematika má množství aspektů a je velmi rozpracovaná, ale stále zde jsou aktuální a nevyřešené úkoly. Nutnost studia závislosti ve vztahu k sociální patologii, zejména ke skupinám sociálně znevýhodněných dětí z kulturně málo podnětného prostředí dokazuje *J. Liba*; otázkám primární drogové prevenci na základních školách se věnuje *T. Čech*, situaci drogové scény na Masarykově univerzitě popisuje výzkum *P. Kachlika* a *M. Havelkové*. Veřejné mínění často očekává významné vztahy mezi některými specifickými sociálními skupinami a sklonem k závislosti, které však nemusejí existovat. Tak *E. Marádová* a *M. Žižka* ukazují, že subkultura drogová a subkultura piercingová nejsou totožné, tedy že „jedinci s piercingem nejsou zároveň i uživateli návykových látek“. Velkou kapitolou v prevenci závislostí je nikotinismus; „kouření cigaret bylo označeno za hlavní příčinu předčasných úmrtí lidí na celém světě.“ V naší publikaci se těmto otázkám z různého pohledu mu věnují *J. Schlarmannová*, *L. Lengyelová* a *L. Žáček* a *D. Hrubá* a *I. Žaloudková*. V rámci našeho projektu je také vyvinut a ověřován primárně-preventivní program „Normální je nekouřit“, který je zaměřen na děti na 1. stupni základní školy. Protidrogovou prevenci lze ve škole budovat z různých pozic; jak k tomuto účelu využít literární výchovy ukazuje *N. Siegllová*.

Kolektivní monografie, která je další publikací v řadě odborných prací projektu ŠKOLA A ZDRAVÍ PRO 21. STOLETÍ, ukazuje, co vše je nutno v této oblasti řešit, přičemž se zaměřuje hlavně na ty problémy, kterým se členové badatelského týmu speciálně věnují. Dílčích témat studia škola *versus* zdraví je nepřehledné množství a přejeme si, aby tato publikace byla podnětem, výzvou a příspěvkem k jejich řešení.

Evžen Řehulka
řešitel výzkumného záměru
ŠKOLA A ZDRAVÍ PRO 21. STOLETÍ
MSM0021622421